

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ

ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ.

—οοο—

Δημοσιεύοντες κατὰ τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἀντίτυπον εἰκόνας παριστώσης τὴν Θεομήτορα γαλακτοτροφούσαν τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἧς τὸ πρωτότυπον ἐξωγράφησεν ὁ πολὺς Βαφαῆλ (*), σκοπὸν ἔχομεν νὰ ἐπειθυμίσωμεν πρὸς τὰς μητέρας τὸ πρῶτιστον αὐτῶν καθήκον. Πρῶτιστον δὲ τῶν μητέρων καθήκον εἶναι τὸ νὰ θηλάζωσιν αὐταὶ μόναι τὰ ἴδια τέκνα, ὡς ἐπραξε καὶ ἡ Θεοτόκος, καθήκον πρὸς τοῖς ἄλλοις γλυκὺ, εὐφρόσυνον, ἐμποιεῖν ἡδονὴν ἀνεκλάλητον, ὁποῖαν μόλις ἐκφράζουσι τὰ πολύστοργα βλέμματα καὶ τὸ περιπαθεὲς μειδίαμα τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μητρὸς. «Θεμελιούμενος, λέγει ὁ Ἱ. Ἱ. Ρουσσώ, (Emile L. I.) ἐπὶ τε τῶν συμπερσμάτων ἅτινα ἐκπηγάζουσι καὶ ἐκ τῶν ἀπλουστέρων συλλογισμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων ἃς εἶδον ἐκάστοτε ἐπικυρουμένας ὑπὸ τῶν πραγμάτων, τολμῶ νὰ ὑποσχεθῶ πρὸς τὰς ἀξιοπαίνοους ἐκείνας μητέρας ὅσαι θηλάζουσι τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας γαστρὸς, ἀγάπην σταθεράν καὶ ἀδιάσειστον παρὰ τῶν συζύγων, στοργὴν μεγίστην παρὰ τῶν τέκνων αὐτῶν, σέβας καὶ τιμὴν παρὰ τῶν ἄλλων, τοκετὸν ἀκίνδυνον, ὑγίαν ἀκλόνητον καὶ εὐτυχίαν ἧς θέλουσιν ἀπολαύει βλέπουσαι τὰς ἰδίας θυγατέρας μιμουμένας τὸ παράδειγμα αὐτῶν.

«Ὅποια ἡ μήτηρ τοιοῦτο καὶ τὸ τέκνον. Τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα εἰσὶν ἀμοιβαῖα· εἴαν ἡ μὲν ἐκπληρώσῃ ταῦτα κακῶς, καὶ τὸ δὲ θέλει ἀμελήσῃ αὐτά. Τὸ τέκνον πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὴν ἰδίαν μητέρα καὶ πρὶν ἢ μάθῃ ὅτι οφείλει νὰ τὴν ἀγαπᾷ. Ἐάν ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος δὲν ἐνισχυθῇ καὶ ὑπὸ τῆς συνθηθείας καὶ τῶν φροντίδων, σβέννυται κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, καὶ ἡ καρδία ἀποθνήσκει, οὕτως εἰπεῖν, πρὶν ἢ γεννηθῇ. Καὶ τότε παρεκτρεπόμεθα τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἐκ πρώτης ἀρετηρίας.»

Περὶ τῆς ἀνάγκης, ἢ μάλλον περὶ τοῦ μεγίστου πλεονεκτήματος τοῦ νὰ γαλακτοτροφῶσιν αὐταὶ αἱ μητέρες τὰ ἴδια τέκνα, γράφει πολλὰ καὶ πειστικώτατα ὁ Ρουσσώ ἐν τῷ περὶ ἀγωγῆς συγγράμματι αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Κεφ. Α'. οὗτινος τὴν μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσιν συνιστῶμεν πρὸς τὰς μητέρας.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ.

(Ἴδε φυλλάδι. 174. σελ. 113, καὶ 179, σελ. 253.)

—οοο—

Μεταξὺ τῶν παρὰ τῷ Κυρίῳ Σπυρίδωνι Κόμνω χειρογράφων ὑπάρχουσιν ἔτι δύο πραγματεῖαι ὕλης

(*) Ἐξωλεγραφήθη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Π. Σιαδοπούλου.

φιλοσοφικῆς· ἡ μὲν Θεορίλου τοῦ Κορυθαλέως, Ὑπόμνημα εἰς τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους· ἡ ἕτερα δὲ συγγραφεὺς ἀγνώστου, ἐπιγράφεται Ὑπόμνημα καὶ ζητήματα εἰς τὸ δ' τῆς τοῦ Ἀριστοτ. φυσικῆς ἀκροάσεως· ἀλλὰ τὸ τεῦχος περιέχει ὑπομνηματισμοὺς καὶ τῶν λοιπῶν ἐφεξῆς βιβλίων μέχρι τοῦ ἠγδίου καὶ τελευταίου. Ἐκ τούτου ἐραυίζόμεθα καὶ ἐκδίδομεν σήμερον ἀποσπάσματα τινὰ, ὡς ἐπράξαμεν καὶ ἐπὶ τοῦ Νικομάχου τοῦ Γερρασινοῦ, καὶ πρότερον ἐπὶ ἐπὶ τῶν γρημμαιτικῶν συνταγμάτων Μαξίμου τοῦ Πλανούδη καὶ λοιπῶν. Εἶπομεν ὅτι εἶναι ἀγνώστου ὁ συντάκτης τῶν ὑπομνημάτων τούτων, φαίνεται δὲ ἀκμάσας μετὰ ἢ περὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γρημμαιτικῶν, διότι ἀναφέρει οὐ μόνον τοὺς ἀρχαίους τοῦ Ἀριστοτέλους ὀπαδοὺς καὶ ὑπομνηματιστὰς, οἷον τὸν φιλόπονον καὶ Θεμιστίον καὶ Σιμπλίκιον (ἐκ τοῦ τελευταίου μάλιστα τούτου καὶ ἀρύεται συχνά) ἀλλὰ καὶ Ἀβερόντη καὶ Ἀλγαζέλιον τοὺς Ἀραβικοὺς φιλοσόφους, καὶ ἀλλαχοῦ Ἀλβερτον τὸν ἐπικλούμενον Μέγαν, ἀκμάσαντα περὶ τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Τὸ ὕψος τοῦ εἶναι κυριολεκτικόν, σύντονον καὶ σφικτὸν μετὰ γλαφυρότητος ἀπερίττου, τὸ δὲ τοῦ Κορυθαλέως μᾶλλον ἀνεμιμένον μεταφορικόν καὶ ποιητικώτερον, κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς μᾶλλον ἢ τοὺς Ἀριστοτελικούς. Σημειοῦμεν δὲ ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Ἀριστοτέλους ὅπερ ὁ ὑπομνηματιστὴς παραθέτει ἐκάστοτε ἐν ἀρχῇ τῶν ὑπομνημάτων, περιέχει πολλαχοῦ διαφωρὰς γραφῶν ἀξιολόγους, ὡς ἐβεβαιώθημεν παραβαλόντες αὐτὸ πρὸς τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγρημμάτων τὴν ὑπὸ Βεγκέρου καὶ Βρανδῆ. Ὡστε καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ἡ ἀξιολογότης τῶν ἐν Ἀθήναις χειρογράφων, ἅτινα ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οφείλει νὰ δράσῃ ὡς κάλλιστον ἔρμαιον καὶ κοσμήσῃ δι' αὐτῶν τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην.

Ι. ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟ Δ' ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ.

Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισὶ προϋφθεισὶ βιβλίοις τὸν περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων αἰτιῶν λόγον, καὶ ἔτι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς ὑποδυομένων, ἐφεξῆς λοιπὸν περὶ τῶν ἐξωθεν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς σώμασι ἢ τοιαῦτα ζητεῖ τε καὶ παραδίδωσιν οἷος ἐστὶν ὁ τε τόπος καὶ ὁ χρόνος. Πᾶν γὰρ φυσικὸν σῶμα ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ κατὰ τόπον κινεῖται καὶ ἡρεμεῖ ἐν τόπῳ. Τὰ δὲ γε ἀπλᾶ σώματα καὶ εἰδοποιεῖται τῇ ἐπὶ τοῦ οἰκείου τόπου διαφορᾷ. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ μετρεῖται, ἔδει καὶ περὶ χρόνου διδάξαι. εἶπερ ἀριθμὸς πάσης κινήσεως ὁ χρόνος. Εἰκότως δὲ πρότερον λέγει περὶ τόπου, προηγείται γὰρ ὁ τόπος τοῦ χρόνου ἔτι δὲ καὶ τῆς κινήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος· ἔστι γὰρ τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, ἡ κίνησις ἐν τῷ σώματι, ὁ δὲ χρόνος ἐν τῇ κινήσει. Ἐπειδὴ δὲ τινες καὶ τὸ κενὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθέντες ἔλεγον αὐτὸ τόπον τοῦ σώματος ἐ-

στερημένον, εικότως μετά τούς περί τόπου λόγους καί περί κενού διαλαμβάνει, καί οὕτω περατοῖ τὸ προκαίμενον βιβλίον.

Κεφάλαιον α'. ὕψος α'.

α' Ὁμοίως δ' ἀνάγκη καί περί τόπου τὸν φυσικὸν ὡσπερ καί περί ἀπείρου. »

Τὰ περί τόπου προβλήματα προτίθησι πρῶτον ὁ Ἀριστοτέλης καθ' ὁμοιότητα τῶν περί ἀπείρου ζητήσεων, ἀμέλει ὅτι δεῖ τὸν φυσικὸν περί τόπου διαλαβεῖν, καί πρῶτον μὲν εἰ ἐστὶν ἢ μὴ, δεύτερον δὲ, τί ἐστὶ, καί ἐφεξῆς πῶς ἐστὶν, ᾧ συγγενές ἐστὶ τὸ ὁποῖόν τι ζήτημα ὡς φησι Σιμπλίκιος, ὁ δὲ Θεμιστιος καί ὁ Ἀθερόφης τῷ, πῶς ἐστὶ, δηλοῦσιν εἰ ἐστὶν οὐσία ἢ συμβεβηκός ὁ τόπος.

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς, διὰ τί τὸ πῶς ἐστὶ προέταξε τοῦ τί ἐστὶν ;

Ἀποκρίνεται σοι Σιμπλίκιος, ὅτι πολλάκις ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος εὐρίσκωμεν, ὡσπερ καί ἐπὶ τοῦ τόπου τὰ νῦν φηθήσεται· καί διὰ τοῦτο πρῶτον περί τοῦ πῶς ἐστὶ καί ὁποῖόν τι ἐστὶ ἀικλέγεται, εἶτα καί περί τοῦ τί ἐστὶν.

α' Τὰ δὲ γε ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι που. »

Ἐφεξῆς διὰ δύο ἐπιχειρημάτων δείκνυσιν ὅτι ἀναγκαῖος ὁ περί τοῦ τόπου λόγος τῷ φυσικῷ, καί πρῶτον μὲν οὕτως· τὰ γὰρ ὄντα πάντα εἰσὶ που ἄρα καί περί τόπου δεῖ τὴν φυσικὴν διαλαβεῖν· καί ὅτι εἰσὶ που δῆλον· τὰ γὰρ μὴ ὄντα οὐδαμοῦ εἰσὶν, ὡς ὁ τραγέλαφος καί τὰ τοικῶτα· ἄρα εἰσὶ που τὰ ὄντα.

Ἄλλ' εὐθύς καί ἡ ἀπορία πάρεστι· πῶς γε εἰσὶ που τὰ ὄντα.

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος καί Σιμπλίκιος ἀποκρίνονται τὸν Ἀριστοτέλην μὴ ἐξ ἰδίας γνώμης οὕτως εἰρηκέναι, ἀλλ' ἐκ τῆς δόξης τῶν μόνον τὰ σώματα οἰομένων εἶναι, ἀσώματον δὲ καί νοερὸν οὐδέν. Οὗτοι τοίνυν ἔλεγον πάντα τὰ ὄντα εἶναι που διὰ τὸ δοξάζειν πᾶν τὸ ὄν σῶμα εἶναι, τὸ δὲ σῶμα ἐν τόπῳ ἐστὶν· ἄρα καί τὸ ὄν πᾶν ἐν τόπῳ ἔν εἴη. Ἐξ ὧν καί ἡ βηθεῖα τοῦ ἐπιχειρήματος ἀκαλουθία ἔπεται κατ' αὐτοῦς, ὅτι ἀμέλει τὸ μὴ ὄν οὐδαμοῦ, ἄρα τὸ ὄν ἐστὶ που. Κατὰ δὲ τὴν κρύπτουσαν ἀλήθειαν εἶναι τὰ νοερά καί ἀσώματα, οὐκ ἔπεται ἡ ἀκαλουθία αὕτη τοῦ λόγου, τὰ γὰρ πνεύματα εἰσὶ, καί ὅμως οὐκ εἰσὶ που.

Δεύτερον δὲ ἐπιχειρεῖ οὕτως· ἡ γὰρ κίνησις ἢ κινήσις πάντων τῶν φυσικῶν σωμάτων καί κυριωτάτη κατὰ τόπον ἐστὶ, καί φησὶ λέγεται· ἀλλὰ μὴ τὸν φυσικὸν δεῖ περί κινήσεως διαλαβεῖν, ἄρα καί περί τόπου. Ἐκάλεισε δὲ τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κρήνην, ἢ, ὡς φησι Σιμπλίκιος, ὑπὸ πάντων ὡς κινήσιν ὁμολογουμένην, ἢ ὅτι πᾶσιν ἐνυπάρχει τοῖς σώμασιν οὐ μόνον ταῖς ἀπλοῖς ἀλλὰ καί ταῖς μικτοῖς, καί αὐταῖς γε τοῖς οὐρανοῖς, ἐν οἷς αἱ ἄλλαι κινήσεις οὐκ ἐνυπάρχουσιν· ὅθεν καί κυριωτάτη εἰκότως λέγεται ὡς πρωτίστη καί ἀρχηγικωτάτη πασῶν.

Ὑψος β'.

α' ἔχει δὲ πολλὰς ἀπορίας τί ποτε ἐστὶν ὁ τόπος. » Δεῖξας ὅτι ἀναγκαῖος τῷ φυσικῷ ὁ περί τόπου λόγος, ἐφεξῆς λοιπὸν δείκνυσιν ὅτι καί χαλεπὸν τὸ πρόβλημα, καί διὰ τοῦτο συντόνου δέον ἀντιλήψεως, καί συγγνώμης, εἰ μὴ τῇ αὐτοῦ ζητήσει καί ἐξηγήσει ἀναφανείη τοῦ λόγου τὸ ἀκριβές. Τὸ δὲ χαλεπὸν τοῦ προβλήματος διὰ δύο αἰτίας δηλοῖ, πρῶτον μὲν ὅτι δεῖ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ζητούμενων πραγμάτων ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων αὐτοῖς συναγεῖν· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ τῷ τόπῳ ὑπάρχοντα μάλιστα πάντων εἰσὶ δύσληπτά τε καί δυσχερῆ· ἄρα χαλεπὸν τὸ περί τόπου ὑπάρχει (α) πρόβλημα. Ὅτι δὲ δύσληπτα τὰ καθ' αὐτὰ τῷ τόπῳ ὑπάρχοντα ἐκ τῶν δε δῆλον· ἄρτι μὲν γὰρ τοῦτο ἄρτι δ' ἐκεῖνο εἶναι τὴν τόπον δείκνύουσι. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν δείκνύουσι αὐτὸν ὡς εἶδος, καθὼ περιέχει καί ὀρίζει τὸ ἐν τόπῳ, τὰ δ' αὖ πάλιν ἄλλο παρὰ τὴν ὕλην καί τὸ εἶδος, ἃ πάντα δύσκολον αὐτοῦ ποιεῖ τὴν κατάληψιν. Δεύτερον δὲ τῆς αὐτοῦ χαλεπότητος αἰτίον ἂν εἴη τὸ μηδένα περί αὐτοῦ προσηπορῆσαι (β) ἢ προσηπορῆσαι. Πολλὴν γὰρ εὐπορίαν ἐργάζεται ἢ τῶν ἄλλων διδασκαλία ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων ζητήσεως. Τοῦτο μὲν δὲ ἀπορίαν μεγίστην τοῖς ζητοῦσι ποιεῖ τὸ μηδένα εἶναι τῆς ζητήσεως κοινωτόν· ὁ πεπανθέναι φησὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τοῦ τόπου ζητήσει· διὰ τοῦτο δυσχερῆ (γ) καί δυσνόητον τὴν περί τούτου ζήτησιν ἀποφαίνεται.

ΕΠΙΚΡΟΝ ΑΠΟΣΗΑΣΜΑ.

Ἑπόμνημα καί ζητήματα εἰς τὸ ὄγδοον (δ) τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.

Κεφ. α'. ὕψος α'.

α' Πότερον δὲ γέγονέ ποτε κινήσις, οὐκ οὐσα πρότερον. »

Ἐνταῦθα μὲν διαλαμβάνει ὁ Ἀριστοτέλης περί τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς κινήσεως, καί ποῖα γε ἐστὶν ἡ πρώτη κίνησις, καί τὸ πρῶτως κινεῖν καί τὸ πρῶτως κινούμενον. Πρότερον δὲ ζητεῖ, πότερον, ἢ κινήσις ἔσχεν ἀρχὴν, ὥστε ἦν τις χρόνος ὅτε οὐκ ἦν κινήσις ὁποιαοῦν, καί ἔξει τέλος, ὥστε ἐστὶ τις χρόνος, ὅτε οὐδὲν κινήσεται· ἢ ἦν αἰεὶ, καί ἐστὶ, καί ἐστὶ οὔτε ἀρχαμένη, οὔτε παυσομένη, ἀλλ' ἀθάνατος καί ἀπαυστος ἐστὶ, ὑπάρχουσα οἷον ζωὴ τις τοῖς ὑπὸ σελήνην πᾶσι.

Καί σημείωσαι τὸν τρόπον τοῦ λέγειν (οἷον ζωὴ τις), ὅτι εἰ καὶ μὴ ζωὴ ἐστὶ τοῖς καθ' ἕκαστα πᾶσι συνεστῶσι φύσει, ὅμως τῷ συμπαντι γενικῶς λεγόμενῃ ζωὴ τις ἐστὶ, καθὼ δηλαδὴ τῶν ἐν αὐτῷ τὰ μὲν κινεῖ τὰ δὲ κινεῖται ἀπλῶς δὲ οὐκ ἐστὶ ζωὴ τὸ πᾶν· οὐ γὰρ σύνθετόν τι ὡσπερ τὸ ζῶον. (ε)

Ζητεῖται παρὰ τῶν ἐξηγητῶν, περί ποίας διαλέ-

(α) Τὸ χειρόγρ. ὑπάρχειν.

(β) Τὸ χειρόγρ. προσηπορῆσαι.

(γ) Τὸ χειρόγρ. δυσχερές.

(δ) Εἰς τὸ Βακκίρου τὴν ἐκδοσιν τὴ βιβλίον τοῦτο ἐπιγράφεται Ἰννατον. (ε) Τὸ χειρ. τι ζῶον.

γεται νῦν κινήσεως ὁ Ἀριστοτέλης. Καὶ ὁ μὲν Ἀρχὴ Ἀθεόρρογος φασὶν ὅτι διαλέγεται περὶ μιᾶς κινήσεως συνεχοῦς, ὅποια ἐστὶν ἡ πρώτη τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ἣ λέγεται καὶ περιφορὰ. Ὁ δὲ Σιμπλίκιος καὶ οἱ λοιποὶ πάντες φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην διαλαμβάνειν οὐ περὶ μιᾶς καὶ μερικῆς κινήσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς καθόλου φυσικῆς κινήσεως, καὶ αὕτη ἡ δόξα δοκεῖ μοι κρεῖττων. Ἡ γὰρ ἀρίστη μέθοδος ἐκ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα προχωρεῖ· ὅθεν καὶ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς καθόλου ἀρχόμενος ἐρχεται (ε) δείξων ἐν μέρει ὅτι μία ἐστὶν ἡ πρώτη αἰθιρῶν κίνησις.

« Εἶναι μὲν οὖν κινήσειν πάντες φασὶν οἱ περὶ φύσεώς τι λέγοντες. »

Τοῦ ζητήματος προτεθέντος παρεσιάγεται τὰς δόξας τῶν πάλαι, καὶ πρῶτον μὲν προτίθησι τὴν τῶν φυσικῶν περὶ τοῦτο συμφωνίαν, εἶτα καὶ τὰς διαφορίας αὐτῶν. Πάντες τοίνυν οἱ περὶ φύσεώς τι λέγοντες ἐν τούτῳ ἁμωδοξοῦσιν, εἶναι τὴν κίνησιν, ὅ καὶ δείκνυσι διὰ δύο τινῶν τεκμηρίων· καὶ πρῶτον μὲν ὅτι κοσμοποιούσι, ταυτέστι περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς διακλέγονται καὶ τῆς αὐτοῦ συστάσεως, εἰ ἀμέλει ἐν χρόνῳ γέγονεν ἢ μὴ, ὅπερ οὐκ ἂν ἐζήτουν, εἰ μὴ τὴν κίνησιν εἶναι διελογίζοντο. Δεύτερον δὲ διαλέγονται περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, αἵτινες καὶ μὴ ὡς κινήσεις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ κινήσεως γίνονται. Καὶ γὰρ αἱ κατὰ τόπον κινήσεις καὶ ἀλλοιωσεις καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις, τῶν γενέσεων προηγούνται καὶ τῶν φθορῶν.

« Ἀλλ' ὅσοι μὲν ἀπείρους κόσμους τε εἶναι φασὶ, καὶ τοὺς μὲν γίνεσθαι. »

Νῦν καὶ περὶ τῆς διαφωνίας αὐτῶν διαλέγεται τρεῖς δόξαι προβάλλων· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ τῶν λεγόντων ἀπείρους κόσμους εἶναι, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Δεύκιππον καὶ Ἐπίκουρον. Οὗτοι γὰρ αἰθιρῶν ὑπέθεσαν τὴν κίνησιν, οὗ καὶ τὸ αἴτιον δήλον. Ἐλεγον γὰρ ἅμα γεγενῆσθαι (ς), ἀλλὰ τοὺς μὲν γίνεσθαι, τοὺς δὲ φθεῖρασθαι, ὥστε αἰετὰς γενέσεις αὐτῶν καὶ τὰς φθορὰς εἶναι· καὶ ἐπομένως αἰθιρῶν εἶναι καὶ τὴν αὐτῶν κίνησιν· αἱ γὰρ γενέσεις καὶ φθοραὶ ἄνευ κινήσεως καὶ ἀλλοιωσεως οὐκ ὑπάρχουσιν.

Ἡ δὲ δευτέρα δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων ἓνα κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον ἀγένητον καὶ ἀφθαρτον· ὅθεν καὶ τὴν κίνησιν αἰθιρῶν ὑπέθεσαν· καὶ ταύτης τῆς δόξης γέγονεν ὁ Ἀριστοτέλης ἀρχηγὸς καὶ ἐφευρετὴς, καὶ Σιμπλίκιος, Λέγη καὶ Πλάτων, περὶ οὗ οἱ πλείστοι τούναντιον φασὶ.

Ἡ δὲ τρίτη δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων ἓνα καὶ μόνον εἶναι τὸν κόσμον, οὐμὴν δὲ αἰετὰς. Ὅθεν καὶ τὴν κίνησιν ὑποτίθενται κατὰ λόγον, ταυτέστιν ὥσπερ φασὶ τὸν κόσμον μὴ εἶναι αἰθιρῶν. Καὶ ταύτης τῆς δόξης γεγονόσιν ὅ τε Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς.

ΠΕΡΙ ΒΑΝΑΝΕΩΝ,

ΕΜΙ ΙΑΙΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΕΙΟΥ ΒΑΝΑΝΕΑΣ.

—000—

Κύριε Συντάκτα τῆς Πανδώρας.

Εἰς τὸ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ΡΙΛΑ δημοσιευθὲν φυλλάδιον τῆς Πανδώρας, εἶδον τὰ περιγράφεται οὐχὶ ἀκριβῶς ἡ Βαναία, καὶ μάλιστα ἀντὶ τῆς Βαναίας τὰ παρατίθεται κλάδος δένδρου ἔχοντος φύλλα ὀδοῦτωτὰ ἢ περιτετυμημένα, καὶ ὁμοιάζων ἐν εἶδος ἀρτοκάρπου, ἴσως τὸ βοτανικῶς λεγόμενον *Artocarpus incisa*.

Ἐθεώρησα λοιπὸν καλὸν νὰ σᾶς πέμψω τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τῆς Βαναίας, ἣν ὄνασθε νὰ παραβάλετε μὲ τὰς ἐν τῷ κήπῳ μου καλλιεργουμένας, καὶ μικρὰν περιγραφὴν, ἣν οὐχὶ ἐντελῆ τοῦλάχιστον ἀληθεστέραν τῆς δημοσιευθείσης.

Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ Βανανία ἦτο γνωστὴ· τινὲς φρονοῦσιν ὅτι αὕτη ἦτο τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῷ κήπῳ τῆς Ἐδέμ δένδρον τῆς ζωῆς, τοῦ ὁποίου ὁ καρπὸς ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος, ἢ τοῦλάχιστον ἡ Συκὴ διὰ τῶν φύλλων τῆς ὁποίας ἐζήτησαν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα, νὰ καλύψωσι μετὰ τὸ ἀμάρτημα τὴν γυμνότητα αὐτῶν. Ἀλλ' ἔως ἔτου δὲν ὀριθῆ ἀρχαιολογικῶς ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ θέσις τοῦ ἐπιγεῖου παραδείσου καὶ διασφραμισθῶσι τὰ περὶ Ἀδὰμ καὶ Εὐας, ἀπέχω νὰ ἐγγυηθῶ περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ιδέας ταύτης. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ φυλλώματος αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, ὁ ὑπερμεγέθης βότρυς τῶν εἰσῶμων καὶ εὐχύμων καρπῶν του, καὶ τὰ ὠφελήματα ἀπορρηγεῖ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἐνέπνευσαν πάντοτε, πρὸς τὰς θρησκευτικὰς προλήψεις, τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν λαῶν.

Φύονται δὲ αὐτομάτως, καὶ καλλιεργοῦνται τὰ διάφορα εἶδη τῶν Βανανεῶν κατὰ τὰς νήσους καὶ ἡπείρους τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς εἰς ὅλα τὰ ἐντὸς τῆς διακεκαυμένης ζώνης πλάτη. Εὐδοκιμοῦσι δὲ περισσότερο ἐκεῖ ὅπου ἡ θερμότης συνοδεύεται διὰ τῆς υγρασίας, ἢ δὲ γῆ εἶναι μαλακὴ, παχεῖα καὶ ἀργιλλώδης. Οὕτως εἰς τὰ πεδία τῆς Ἰαβίας καὶ τὴν νῆσον Μαδαγασκάρην, ὡς λέγει ὁ Βερναρδῖνος Σαμπιέρρος, βλαστάνουσιν αἱ ὠρσιότεραι καὶ ῥωμαλεότεραι Βανανίαι.

Τὸ φυτὸν τοῦτο ζῆ πολλά ἔτη, ἀλλ' εἶναι μονοκάρπιμον· ταυτέστι ἡ καρποφοροῦσα ἀπαξ Βανανία καταστρέφεται μετὰ τὴν καρποφορίαν· γεννᾷ δὲ ἀπὸ τῆς ρίζης τῆς βλαστοῦς ἄλλους οἵτινες τὴν διαδέχονται.

Καὶ ἡ μὲν ρίζα εἶναι βολβώδης, παχεῖα, ὑπομήκης, φέρουσα πλῆθος ἰνῶν.

Ὁ δὲ καυλὸς πάντοτε ἀπλοῦς καὶ μὴ διακλαδούμενος, λαμβάνει ὕψος μὲν 6 ἕως 15 ποδῶν, πάχος δὲ πολλάκις τοῦ μικοῦ· δὲν εἶναι δὲ ζυλωδης

(1) Τὸ κριτότερον ἀρχαῖον.

(2) ἴσως, οὐκ ἄμα γεγενῆσθαι.